

Brüssel, 20.5.2020
COM(2020) 380 final

**KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE, EUROOPA
MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE**

Eli elurikkuse strateegia aastani 2030

Toome looduse oma ellu tagasi

1. ELURIKKUSE KAITSEKS ON VAJA VÕTTA KIIRELOOMULISI MEETMEID

Maa elurikkus – see on erakordselt mitmekesine elustik, mis hõlmab nii suuri vihmametsi kui ka väikesi parke ja aedu, nii sinivaalu kui ka mikroskoopilisi seeni. Inimesed on selle eluvõrgustiku osa ja sõltuvad sellest täielikult: Maa elurikkus annab meile söömiseks toidu, filtreerib joomiseks vee ja tagab hingamiseks õhu. Loodusel on oluline roll, et tagada inimeste vaimne ja füüsiline heaolu ning ühiskonna suutlikkus tulla toime üleilmsete muutuste, terviseohtude ja katastroofidega. **Me vajame oma ellu loodust.**

Selleks, et ühiskond oleks terve ja vastupanuvõimeline, tuleb loodusele anda küllaldaselt ruumi. Hiljutise COVID-19 pandeemia taustal on looduse kaitsmine ja taastamine veelgi pakilisem ülesanne. Pandeemia on suurendanud teadlikkust inimeste ja ökosüsteemide tervise seotusest ning näidanud, et on vaja jätkusuutlikke tarneahelaid ja tarbimisharjumusi, mis ei ületa planeedi võimalusi. Pandeemia on märk, et looduse hävimisega suureneb nakkushaiguste tekke ja leviku oht¹. Elurikkuse ja hästi toimivate ökosüsteemide kaitsmine ja taastamine on seega väga oluline, et **suurendada meie vastupanuvõimet ning ennetada uute haiguste teket ja levikut.**

Looduse kaitsmise ja taastamise investeerimine on äärmiselt oluline ka selleks, et Euroopa majandus saaks COVID-19 põhjustatud kriisist taastuda. Majanduse taaselavdamisel on tähtis vältida tagasipöördumist endiste kahjulike harjumuste juurde ja nende külge klammerdumist. Euroopa roheline kokkulepe – ELi majanduskasvu strateegia – on suunanäitaja meie majanduse taastamiseks ning tagab, et majandus teenib inimeste ja ühiskonna huve ning loodusele antakse tagasi rohkem, kui ära võetakse. **Elurikkuse hoidmine on majanduslikult hästi põhjendatud.** Tööstussektor ja ettevõtted sõltuvad geenidest, liikidest ja ökosüsteemi teenustest, mis on oluline tootmissisend, eelkõige ravimitööstuses. Rohkem kui pool maailma SKPst sõltub loodusest ja selle hüvedest ning kolm suurimat majandussektorit – ehitus, põllumajandus ning toiduaine- ja joogitööstus – sõltuvad sellest väga palju².

Elurikkuse säilitamine võib tuua otsest majanduslikku kasu paljudele majandussektoritele. Näiteks tänu merevarude kaitsele võib mereannitööstuse aastakasum suureneda rohkem kui 49 miljardi euro võrra ning tänu ranniku märgalade kaitsele võib kindlustussektor säästa ligikaudu 50 miljardit eurot aastas, sest vähenevad üleujutustest tingitud kahjud³. Hinnangute järgi oleks alles oleva põlislooduse säilitamise tõhusa üleilmse programmi üldine tulude ja kulude suhe vähemalt 100:1⁴. **Looduskapitali investeerimist**, sealhulgas süsinikurikaste elupaikade taastamist ja kliimasõbralikku põllumajandust, peetakse üheks viiest kõige olulisemast eelarvepoliitilisest taastamismeetmest, millel on suur majandust võimendav mõju ja

¹ Valitsustevaheline bioloogilist mitmekesisust ja ökosüsteemi teenuseid käsitlev teaduslik-poliitiline foorum (IPBES) (2019), [valitsustevahelise bioloogilist mitmekesisust ja ökosüsteemi teenuseid käsitleva teaduslik-poliitilise foorumi bioloogilist mitmekesisust ja ökosüsteemi teenuseid puudutava üleilmse hindamise aruande kokkuvõte poliitikakujundajatele](#), lk 12–13, A.2.

² Maailma majandusfoorum (2020), [Nature Risk Rising: Why the Crisis Engulfing Nature Matters for Business and the Economy](#).

³ Barbier jt (2018), [How to pay for saving biodiversity](#).

⁴ Balmford jt (Science, 2002), [Economic reasons for conserving wild nature](#).

positiivne kliimamõju⁵. On oluline, et EL kasutaks majanduse taastamisel seda potentsiaali jõukuse, kestlikkuse ja vastupanuvõime tagamiseks.

Elurikkus on oluline ka **ELi ja üleilmse toiduga kindlustatuse tagamiseks**. Elurikkuse vähenemine ohustab toidusüsteeme⁶ ning seab seega ohtu toiduga kindlustatuse ja toitumise. Elurikkus toetab ka tervislikku ja täisväärtuslikku toitumist ning suurendab maapiirkondades elatusvahendite teenimise võimalusi ja põllumajanduse tootlikkust⁷. Näiteks sõltub üle 75 % maailma toidukultuuridest loomtolmeldajatest⁸.

Hoolimata kaalukast moraalsest, majanduslikust ja keskkonnavalasest kohusest loodust kaitsta, **on loodus kriisilukorras**. Elurikkuse vähenemise viis peamist otsest põhjust⁹ on muutused maa- ja merekasutuses, liigkasutus, kliimamuutused, saaste ja invasiivsed võõrliigid ning nende põhjuste tõttu hävineb loodus kiiresti. Näeme neid muutusi iga päev: rohealadele kerkivad betonehitised, põlisloodus kaob ja väljasuremisohu on sattunud rohkem liike kui kunagi varem inimkonna ajaloos. Viimase 40 aasta jooksul on maailma metsloomade populatsioon inimtegevuse tõttu vähenenud 60 %¹⁰. Peaaegu kolmveerand Maa pindalast on muudetud,¹¹ nii et loodus on surutud kokku üha väiksemale territooriumile.

Elurikkuse kriis ja kliimakriis on omavahel lahutamatult seotud. Kliimamuutused kiirendavad looduskeskkonna hävimist põudade, üleujutuste ning metsa- ja maastikupõlengute kaudu, samas on looduse hävimine ja jätkusuutmatu kasutamine kliimamuutuste peamine põhjus. Kuid nii nagu kriisid on omavahel seotud, on seda ka lahendused. **Loodus on väga tähtis liitlane võitluses kliimamuutuste vastu**¹². Loodus reguleerib kliimat ning heitkoguste vähendamiseks ja kliimamuutustega kohanemiseks on oluline rakendada looduspõhiseid lahendusi,¹³ nagu märg- ja turbaalade ning rannikuökosüsteemide kaitse ja taastamine ning merealade, metsade, rohumaade ja põllumajanduslike muldade kestlik majandamine. Puude istutamine ja roheline taristu kasutuselevõtt aitab meil jahutada linnapiirkondi ja leevendada loodusõnnetuste mõju.

Elurikkuse vähenemine ja ökosüsteemide kokkuvarisemine kuuluvad suurimate ohtude hulka, millega inimkond järgmisel kümnendil silmitsi seisab¹⁴. Need ohustavad ka meie majanduse alustalasid ning **mitte midagi tegemise hind** on kõrge ja arvatavasti kasvab veelgi¹⁵. Maailm kaotas aastatel 1997–2011 maakatte muutumise tagajärjel ökosüsteemi teenuste vähenemise tõttu hinnanguliselt 3,5–18,5 triljonit eurot aastas ning mulla degradeerumise tõttu hinnanguliselt 5,5–10,5 triljonit eurot aastas. Täpsemalt kahaneb elurikkuse vähenemise tõttu põllukultuuride saagikus ja kalasaak suureneb üleujutustest

⁵ Hepburn jt (2020), [Will COVID-19 fiscal recovery packages accelerate or retard progress on climate change?](#), Smith School Working Paper 20-02.

⁶ Maailma majandusfoorum (2020), [The Global Risks Report 2020](#).

⁷ ÜRO Toidu- ja Põllumajandusorganisatsioon (2019), [State of the World's Biodiversity for Food and Agriculture](#).

⁸ IPBES (2019), [kokkuvõtte poliitikakujundajatele](#), lk 3, A1.;

⁹ IPBES (2019), [kokkuvõtte poliitikakujundajatele](#), lk 17–19, B.10–B.14; Euroopa Keskkonnaamet (2020), [Euroopa keskkond – seisund ja väljavaated 2020. aastal](#).

¹⁰ Maailma Looduse Fond (2018), [Living Planet Report – 2018: Aiming Higher](#).

¹¹ IPBES (2019), [kokkuvõtte poliitikakujundajatele](#), lk 4, A4.;

¹² *Idem*.

¹³ <https://ec.europa.eu/research/environment/index.cfm?pg=nbs>.

¹⁴ Maailma majandusfoorum (2020), [The Global Risks Report 2020](#).

¹⁵ Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsioon (OECD) (2019), [Biodiversity: Finance and the Economic and Business Case for Action](#).

ja muudest katastroofidest tingitud majanduslik kahju ning kaovad võimalikud uued ravimiallikad¹⁶.

EL on valmis püstitama suuri eesmärke elurikkuse vähenemise tagasi pööramiseks, näitama maailmale oma tegudega eeskuju ning aitama bioloogilise mitmekesisuse konventsiooni osaliste 15. konverentsil kokku leppida ja vastu võtta ümberkujundavat 2020. aasta järgset üleilmset raamistikku. Siinkohal tuleks lähtuda peamisest eesmärgist tagada, et 2050. aastaks on **kõik maailma ökosüsteemid taastatud, vastupanuvõimelised ja piisavalt kaitstud**. Maailm peaks omaks võtma netotulu põhimõtte, et loodusele antakse rohkem tagasi kui võetakse. Osana sellest põhimõttest tuleks võtta kohustus vältida liikide väljasuremist inimtegevuse tõttu vähemalt seal, kus see on võimalik.

Siinses strateegias kirjeldatakse, kuidas saab Euroopa aidata neid eesmärke ellu viia. See strateegia on teetähis, mille eesmärk on tagada, et kooskõlas kestliku arengu tegevuskavaga aastani 2030 ja Pariisi kliimakokkuleppe eesmärkidega on **Euroopa elurikkus 2030. aastaks taastumise teel**, mis on kasulik inimestele, kogu planeedile, kliimale ja majandusele. Selles käsitletakse elurikkuse vähenemise viit peamist tegurit, esitatakse täiustatud juhtimisraamistik olemasolevate puuduste kõrvaldamiseks ning sellega tagatakse ELi õigusaktide täielik rakendamine ja koondatakse kokku kõik praegused jõupingutused. Strateegia on algatuslik ja motiveeriv nii vaimus kui ka tegudes. Selles võetakse arvesse asjaolu, et **looduse kaitsmiseks ja taastamiseks ei piisa ainult eeskirjadest**. Käed peavad külge panema nii kodanikud, ettevõtjad, sotsiaalpartnerid kui ka teadus- ja teadmuskogukonnad ning vaja on ka kohaliku, piirkondliku, riikliku ja Euroopa tasandi tugevaid partnerlussuhteid. Strateegia on kooskõlas president von der Leyeni poliitilistes suunistes ja Euroopa rohelises kokkuleppes esitatud ambitsioonide ja kohustustega.

See COVID-19 pandeemia keskel vastu võetud strateegia on ka ELi majanduse taastamise kava keskne element. Väga oluline on ennetada tulevasi zoonoosipuhanguid ja suurendada neile vastupanu võimet ning pakkuda koheseid äri- ja investeerimisvõimalusi ELi majanduse taastamiseks.

Kõik uued algatused ja ettepanekud tuginevad komisjoni parema õigusloome vahenditele. Mõjuhindangud, mis põhinevad avalikel konsultatsioonidel ning keskkonna-, sotsiaalse ja majandusliku mõju kindlakstegemisel, aitavad tagada, et kõigi algatustega saavutatakse neis seatud eesmärgid kõige tõhusamal ja kõige vähem koormaval viisil ning järgitakse rohevannet mitte tekitada kahju.

2. LOODUSE KAITSMINE JA TAASTAMINE EUROOPA LIIDUS

ELil on õigusraamistikud, strateegiad ja tegevuskavad looduse kaitsmiseks ning elupaikade ja liikide taastamiseks. Paraku on kaitse olnud puudulik ja taastamine väikese ulatusega ning õigusaktide rakendamine ja nende täitmise tagamine ei ole olnud piisav¹⁷.

¹⁶ *Idem*.

¹⁷ [2020. aasta ELi bioloogilise mitmekesisuse strateegia vahetähtsused](#) (COM (2015) 478 final ja SWD (2015) 187); [ELi loodusalaste õigusaktide \(linnudirektiivi ja elupaikade direktiivi\) toimivuse kontroll](#) (SWD(2016) 472); [ELi veealaste õigusaktide toimivuse kontroll](#) (SWD(2019) 439).

Et elurikkus saaks 2030. aastaks olla taastumise teel, tuleb loodust rohkem kaitsta ja taastada. Selleks tuleks parandada ja **laiendada kaitsealade võrgustikku** ning töötada välja kaugeleulatuv **ELi looduse taastamise kava**.

2.1. Sidus kaitsealade võrgustik

Kaitsealadel on elurikkus suurem. Euroopa praegune õiguslikult kaitstud alade, sealhulgas range kaitse all olevate alade võrgustik ei ole siiski piisavalt suur, et elurikkust kaitsta. Tõendid näitavad, et bioloogilise mitmekesisuse konventsioonis kindlaks määratud eesmärgid ei ole küllaldased, et loodust vajalikul määral kaitsta ja taastada¹⁸. Vaja on üleilmseid jõupingutusi ning ka EL peab loodust rohkem ja paremini toetama ning looma tõeliselt **sidusa üleeuroopalise loodusvõrgustiku**.

Kaitsealade laiendamine on ka majanduslikult väga tähtis. Meresüsteemide uuringute kohaselt tooks iga merekaitsealadesse investeeritud euro vähemalt 3 eurot tulu¹⁹. Samuti osutas loodusdirektiivide toimivuse kontroll,²⁰ et Natura 2000 võrgustiku kasu hinnatakse 200–300 miljardile eurole aastas. Võrgustiku jaoks vajalike investeeringute tegemine peaks kaasa tooma koguni 500 000 uut töökohta²¹.

Keskkonna ja majanduse hüvanguks ning selleks, et toetada ELi taastumist COVID-19 kriisist, on vaja rohkem loodust kaitsta. Seda silmas pidades **tuleks ELis kaitsta vähemalt 30 % maismaast ja 30 % merealast**. Seega tuleks praegusega võrreldes veel kaitse alla võtta vähemalt 4 % maismaast ja 19 % merealast²². See eesmärk on täielikult kooskõlas 2020. aasta järgses üleilmses elurikkuse raamistikus kavandatud²³ (vt punkti 4).

Erilist tähelepanu tuleks siin pöörata elurikkuse poolest väga suure väärtuse või potentsiaaliga aladele. Need alad on kliimamuutuste suhtes kõige haavatavamad ja tuleks võtta range kaitse alla, et kanda nende eest erilist hoolt²⁴. ELis on praegu rangelt kaitstud ainult 3 % maismaast ja alla 1 % merealadest. Selleks et neid alasid paremini kaitsta, tuleb rohkem ära teha. Seda silmas pidades tuleks **range kaitse alla võtta vähemalt kolmandik kaitsealadest, st 10 % ELi maismaast ja 10 % ELi merealast**. See on ka kooskõlas kavandatud üleilmsete eesmärkidega.

Range kaitse alla võtmiseks on väga oluline kindlaks määrata, kaardistada ja seire alla võtta **kõik ELis veel alles olevad loodus- ja põlismetsad ning neid rangelt kaitsta**²⁵.

¹⁸ [Aichi bioloogilise mitmekesisuse üldeesmärkide](#) kohaselt peaksid kaitstud alad hõlmama 17 % maismaast ja 10 % merealadest, samas kui teadusuuringute kohaselt peaks see näitaja olema vahemikus 30–70 %. Vt nt [IPBES 2019](#).

¹⁹ Brander jt (2015), [The global costs and benefits of expanding Marine Protected Areas](#).

²⁰ [ELi loodusalaste õigusaktide toimivuse kontroll](#) (SWD(2016) 472).

²¹ Liikmesriikide tähtsusjärjestatud tegevusraamistikud 2020; Mutafoglu jt (2017), [Natura 2000 and Jobs: Scoping Study](#).

²² EL-27 hiljutised statistilised andmed ([riiklike kaitsealade Euroopa andmebaas](#)) 2019. aasta kohta ja [Natura 2000 andmed 2018. aasta lõpu seisuga](#). Praegu on ELi maismaast kaitse all juba 26 %, sellest 18 % Natura 2000 raames ja 8 % riiklike kavade alusel. ELi merealast on kaitse all 11 %, sellest 8 % Natura 2000 raames ja 3 % riiklike kavade alusel. NB! Avamere tuuleenergia projekte võib ellu viia, kui need on kooskõlas asjakohaste keskkonna- ja looduskaitsealaste õigusaktidega.

²³ 2020. aasta järgse üleilmse elurikkuse raamistiku esialgne eelnõu (CBD/WG2020/2/3), kättesaadav aadressil <https://www.cbd.int/conferences/post2020/wg2020-02/documents>.

²⁴ Range kaitse ei tähenda ilmtingimata seda, et kaitseala oleks inimestele täielikult suletud. Eesmärk on mitte häirida looduslikke protsesse, et need vastaksid piirkonna ökoloogilistele vajadustele.

²⁵ <https://www.cbd.int/forest/definitions.shtml>.

Samuti on oluline toetada sarnast tegevust kõikjal maailmas ja tagada, et ELi meetmed ei põhjustaks metsade hävitamist maailma muudes piirkondades. Loodus- ja põlismetsad on kõige rikkamad metsaökosüsteemid, mis seovad atmosfäärist süsinikdioksiidi ja säilitavad suurt süsinikuvaru. Samuti tuleks rangelt kaitsta muid süsinikurikkaid ökosüsteeme, nagu turbaalad, rohumaad, märgalad, mangroovid ja mererohuaasad, võttes arvesse prognoositud muutusi taimkattevööndites.

Täiendavate kaitsealade ja rangelt kaitstud alade määramise eest vastutavad liikmesriigid²⁶. Määratud alad peaksid täiendama Natura 2000 võrgustikku või olema hõlmatud riiklike kaitsekavadega. Kõikidel kaitsealadel peavad olema selgelt kindlaks määratud kaitse-eesmärgid ja -meetmed. Komisjon esitab koostöös liikmesriikide ja Euroopa Keskkonnaametiga 2020. aastal kriteeriumid ja suunised täiendavate alade kindlakstegemise ja määramise kohta (sh range kaitse määratluse) ning asjakohase majandamise kavandamise kohta. Lisaks kirjeldatakse ka seda, kuidas muud tulemuslikud piirkonnapõhised kaitsemeetmed ja linnaruumi haljastamine saaksid eesmärkide saavutamisele kaasa aidata.

Eesmärgid on seatud ELi kohta tervikuna ning alade jaotamisel võiks lähtuda ELi biogeograafilistest piirkondadest ja merealadest või teha valiku kohalikul tasandil. **Iga liikmesriik peab tegema jõupingutustest oma osa**, lähtudes objektiivsetest ökoloogilistest kriteeriumidest ja võttes arvesse, et iga riigi elurikkuse kvantiteet ja kvaliteet on erinev. Erilist tähelepanu on kavas pöörata troopiliste ja subtroopiliste mere- ja maismaaökosüsteemide kaitsmisele ja taastamisele ELi äärepoolseimates piirkondades, arvestades nende erakordselt suurt väärtust elurikkuse poolest.

Selleks, et üleeuroopaline loodusvõrgustik oleks tõeliselt sidus ja vastupanuvõimeline, on oluline luua **ökoloogilised koridorid**, et vältida geneetilist eraldamist, võimaldada liikide rännet ning säilitada ja toetada heas seisundis ökosüsteeme. Sellega seoses tuleks edendada ja toetada investeeringuid rohelisse ja sinisesse taristusse²⁷ ning liikmesriikide piiriülest koostööd, sealhulgas Euroopa territoriaalse koostöö kaudu.

Komisjoni eesmärk on leppida täiendavate alade määramise kriteeriumid ja suunised liikmesriikidega kokku 2021. aasta lõpuks. Liikmesriikidel on seejärel kuni 2023. aasta lõpuni aega, et teha märkimisväärsed edusamme uute õiguslikult kaitstud alade määramisel ja ökoloogiliste koridoride lõimimisel. Selle põhjal hindab komisjon 2024. aastal, kas ELis ollakse 2030. aastaks püstitatud eesmärkideni jõudmiseks graafikus või on vaja jõulisemaid meetmeid, sealhulgas ELi õigusakte.

Ka **ELi ülemeremaades ja -territooriumidel** asuvad olulised suure elurikkusega alad, mida aga ELi keskkonnanäeskirjad ei hõlma. Komisjon kannustab asjaomaseid liikmesriike kaaluma samade või võrdväärsete näeskirjade kohaldamist nimetatud ülemeremaades ja -territooriumidel.

Looduskaitse: peamised kohustused 2030. aastani

1. Kaitsta õiguslikult vähemalt 30 % ELi maismaast ja 30 % ELi merealadest ning lõimida tõelisse üleeuroopalisel loodusvõrgustikku ökoloogilised koridorid.

²⁶ Täiendavate Natura 2000 alade määramist toetatakse vajaduse korral ELi rahaliste vahendite ja täitemeetmetega.

²⁷ [Guidance on a strategic framework for further supporting the deployment of EU-level green and blue infrastructure](#) (SWD(2019) 193).

2. Kaitsta rangelt vähemalt kolmandikku ELi kaitsealadest, sealhulgas kõiki ELis veel alles olevaid loodus- ja põlismetsi.
3. Hallata kõiki kaitsealasid tulemuslikult ning määrata selleks kindlaks selged kaitse-eesmärgid ja -meetmed ja seirata neid asjakohaselt.

2.2. ELi looduse taastamise kava: maismaa ja mere ökosüsteemide taastamine

Selleks, et tuua loodus meie ellu tagasi, ei piisa ainult looduse kaitsmisest. Et pöörata ümber elurikkuse vähenemine, peab maailm seadma looduse taastamiseks kõrgemad eesmärgid. **ELi looduse taastamise uue kavaga** on Euroopa teerajajaks.

Kava aitab parandada olemasolevate ja uute kaitsealade seisukorda ning tuua mitmekesine ja vastupanuvõimeline looduskeskkond tagasi kõigile maastikele ja kõigisse ökosüsteemidesse. See tähendab elupaikadele ja liikidele avalduva surve vähendamist ning ökosüsteemide kestliku kasutamise tagamist. Samuti tähendab see looduse taastamise toetamist, mulla katmise ja valglinnastumise piiramist ning saaste ja invasiivsete võõrliikide vastu võitlemist. Kava rakendamisel luuakse töökohti, seotakse majandustegevus looduse seisundi paranemisega ning tagatakse looduskapitali pikaajaline tootlikkus ja väärtus.

2.2.1. Looduse taastamist toetava ELi õigusraamistiku tugevdamine

ELi kehtivate õigusaktide²⁸ kohaselt on liikmesriigid juba osaliselt kohustatud tegelema looduse taastamisega. Ent **edusamme takistavad märkimisväärsed rakendamisega seotud ja regulatiivsed puudujäägid**. Näiteks ei nõuta liikmesriikidelt elurikkuse taastamise kavade koostamist. Mõnikord puuduvad selged või siduvad eesmärgid ja tähtajad ning ökosüsteemide taastamise või kestliku kasutamise määratlused või kriteeriumid. Samuti ei nõuta ökosüsteemi teenuste, seisundi või taastamise põhjalikku kaardistamist, seiret ega hindamist. Neid probleeme süvendab puudulik rakendamine, mis takistab kehtivate õigusaktide eesmärkide saavutamist²⁹. Vaja on tugevamini rakendamist toetada ja nõuete täitmist tagada. Tagamaks, et looduse taastamine kogu maismaal ja merealadel elavneb ning et selle tegevusega suurendatakse ELi vastupanuvõimet ja aidatakse kaasa kliimamuutuste leevendamisele ja nendega kohanemisele, mis on peamine looduspõhine lahendus, on käesolevas strateegias esitatud kaks tegevussuunda:

- komisjon esitab 2021. aastal mõjuhinna alusel ettepaneku õiguslikult siduvate **ELi looduse taastamise eesmärkide** kohta, et taastada kahjustatud ökosüsteemid, eelkõige need, millel on kõige suurem süsinikdioksiidi kogumise ja säilitamise potentsiaal, ning loodusõnnetuste ennetamiseks ja nende mõju vähendamiseks. Koos eesmärkidega määratakse kindlaks nende täitmise tingimused ja kõige tulemuslikumad meetmed nende saavutamiseks. Mõjuhinnaangus uuritakse ka võimalust koostada kogu ELi hõlmav metoodika ökosüsteemide kaardistamiseks, hindamiseks ja hea seisundi saavutamiseks, et ökosüsteemid saaksid näiteks aidata reguleerida kliimat ja veeringet ja parandada

²⁸ Eelkõige ELi [linnudirektiiv](#) (2009/147/EÜ), [elupaikade direktiiv](#) (92/43/EMÜ), [veepoliitika raamdirektiiv](#) (2000/60/EÜ), [üleujutuste direktiiv](#) (2007/60/EÜ) ja [merestrateegia raamdirektiiv](#) (2008/56/EÜ).

²⁹ Vt dokumente „[Loodusdirektiivide toimivuse kontroll](#)“ (SWD (2016) 472) ja „[Veealaste õigusaktide toimivuse kontroll](#)“ (SWD (2019) 439). Vaata ka punkti 3.2.

mulla seisundit ning toetada taimede tolmeldamist ja loodusõnnetuste ennetamist ja nende vastast kaitset;

- sellega seoses palub komisjon, et liikmesriigid parandaksid kehtivate õigusaktide rakendamist selgete tähtaegade piires, ja toetab liikmesriike selles tegevuses. Eelkõige peavad liikmesriigid tagama, et ühegi kaitsealuse elupaiga ega liigi **kaitse suundumus ja -staatus** 2030. aastaks **ei halveneks**³⁰. Lisaks peavad liikmesriigid tagama, et vähemalt 30 % liikidest ja elupaikadest, mille kaitsestaatus ei ole praegu soodne, on 2030. aastaks soodsa kaitsestaatusega või näitab selget positiivset suundumust. Komisjon ja Euroopa Keskkonnaamet annavad liikmesriikidele 2020. aastal suuniseid selle kohta, kuidas liike ja elupaiku valida ja tähtsuse järjekorda seada.

2.2.2. Looduse taastamine põllumajandusmaal

Maa hooldajatena on põllumajandustootjatel oluline roll elurikkuse säilitamisel. Nad on esimeste seas, kes tunnevad elurikkuse kadumise tagajärgi, kuid ka esimeste seas, kes saavad elurikkuse taastumisest kasu. Elurikkus võimaldab neil toota **kestlikul viisil ohutut, toitainerikast ja taskukohast toitu** ning saada edukaks toimetulekuks ja arenguks vajalikku sissetulekut. Euroopa põllumajandustootjad on ELis tulevikuski tähtsal kohal ning nad peavad edaspidigi jääma kogu liidu paljude kogukondade sotsiaalseks ja majanduslikuks toeks.

Samas on teatavad põllumajandustavad elurikkuse kadumise peamine põhjus. Seepärast on oluline teha põllumajandustootjatega koostööd, et **toetada ja soodustada üleminekut täielikult kestlikele põllumajandustavadele**. Agroökosüsteemide seisundi parandamine ja mitmekesistamine aitab suurendada sektori vastupanuvõimet kliimamuutustele, keskkonnariskidele ja sotsiaal-majanduslikele vapustustele ning luua samal ajal uusi töökohti näiteks mahepõllumajanduse, maaturismi või vaba aja veetmise valdkonnas.

Selleks et toetada nii looduse kui ka põllumajanduse pikaajalist kestlikkust, rakendatakse siinset strateegiat koos uue **strateegiaga „Talust taldrikule“** ja **uue ühise põllumajanduspoliitikaga**, sealhulgas ökokavade ja tulemuspõhiste toetuskavade edendamise kaudu. Elurikkuse strateegia ja strateegia „Talust taldrikule“ rakendamisel jälgib komisjon tähelepanelikult edusamme ja täiustusi toiduga kindlustatuse ja põllumajandustootjate sissetulekute vallas. Komisjon tagab, et ühise põllumajanduspoliitika strateegiakavasid hinnatakse rangete kliima- ja keskkonnakriteeriumide alusel ning et liikmesriigid kehtestavad selged riiklikud väärtused käesolevas strateegias ja ka strateegias „Talust taldrikule“ seatud asjakohaste eesmärkide saavutamiseks. Need kavad peaksid viima selliste kestlike tavade rakendamiseni, nagu täppis- ja mahepõllumajandus, agroökoloogia ja -metsandus, väheintensiivsete püsirohumaade loomine ning loomade heaolu rangemate standardite järgimine.

Põllumajandusmaal elavad linnud ja putukad, eelkõige tolmeldajad, on peamised agroökosüsteemide tervise näitajad ning üliolulised põllumajandustootmise jaoks ja toiduga kindlustatuse tagamiseks. Nende vähenemine on murettekitav ja seda suundumust tuleb muuta. Kooskõlas strateegiaga „Talust taldrikule“ võtab komisjon meetmeid, et vähendada **2030. aastaks keemiliste pestitsiidide üldist kasutamist ja**

³⁰ Linnudirektiivis ja elupaikade direktiivis loetletud elupaigad ja liigid.

nendega seotud riske 50 % ning ohtlikumate pestitsiidide kasutamist 50 %. Meetmeid toetatakse tolmeldajaid käsitleva ELi algatuse täieliku rakendamisega³¹. Komisjon vaatab algatuse 2020. aasta lõpuks läbi ja teeb vajaduse korral ettepaneku lisameetmete võtmiseks. Selleks et luua ruumi metsloomadele, taimedele, tolmeldajatele ja looduslikele kahjuritõrjajatele, on hädavajalik taastada **vähemalt 10 %-l põllumajandusmaast väga mitmekesised maastikuelemendid**. Nende hulka kuuluvad muu hulgas puhverribad, külvikorruga hõlmatud või külvikorraväline kesa, hekid, mittetootlikud puud, astangulised müürid ja tiigid. Need maastikuelemendid aitavad suurendada süsinikdioksiidi sidumist, vältida mulla erosiooni ja ammendumist, filtreerida õhku ja vett ning toetada kliimamuutustega kohanemist. Lisaks aitab suurem elurikkus sageli suurendada põllumajandustootmist. Liikmesriigid peavad viima ELi 10 % eesmärgi madalamale geograafilisele tasandile, et tagada elupaikade omavaheline ühendatus, eelkõige ühise põllumajanduspoliitika vahendite ja strateegiakavade kaudu kooskõlas strateegiaga „Talust taldrikule“ ning elupaikade direktiivi rakendamise kaudu. Eesmärgi saavutamiseks tehtud edusammud vaadatakse pidevalt läbi ja vajaduse korral tehakse kohandusi, et leevendada põhjendamatut mõju elurikkusele, toiduga kindlustatusele ja põllumajandustootjate konkurentsivõimele.

Agroökoloogiat rakendades saab ühtaegu toota tervislikku toitu ja säilitada tootlikkust, suurendada mullaviljakust ja elurikkust ning vähendada toidutootmise jalajälge. Eelkõige mahepõllumajandusel on suur potentsiaal nii põllumajandustootjate kui ka tarbijate jaoks. Sektoris luuakse töökohti ja see meelitab ligi noori põllumajandustootjaid. Mahepõllumajanduses on ka 10–20 % rohkem töökohti hektari kohta kui tavapärastes põllumajandusettevõtetes ja selles luuakse põllumajandustoodetele lisaväärtust³². Et seda potentsiaali maksimaalselt ära kasutada, tuleb vähemalt **25 % ELi põllumajandusmaast harida 2030. aastaks mahepõllumajanduslikult**. Lisaks ühise põllumajanduspoliitika meetmetele esitab komisjon mahepõllumajanduse tegevuskava, et aidata liikmesriikidel stimuleerida nii mahepõllumajanduslike toodete pakkumist kui ka nõudlust. Samuti aitab tegevuskava võita tarbijate usaldust müügiesituskampaaniate ja keskkonnahoidlike riigihangete kaudu. Käesolevas strateegias ja strateegias „Talust taldrikule“ esitatud kogu ELi hõlmavate agroökoloogiliste eesmärkide täitmisel võetakse arvesse liikmesriikide erinevaid lähtepositsioone ja neis juba tehtud edusammude erinevusi.

Agrometsanduse toetamise meetmete kasutuselevõttu maaelu arengu raames tuleks suurendada, sest agrometsandusel on suur potentsiaal tuua elurikkuse, inimeste ja kliima jaoks mitmesugust kasu.

Samuti tuleb tagasi pöörata **geneetilise mitmekesisuse** vähenemine, sealhulgas hõlbustades traditsiooniliste põllumajanduskultuuri sortide ja tõugude kasutamist. See tooks kasu ka tervisele mitmekesisema ja täisväärtuslikuma toitumise kaudu. Komisjon kaalub võimalust vaadata läbi traditsiooniliste põllukultuurisortide turustamise eeskirjad, et aidata kaasa nende sortide säilitamisele ja kestlikule kasutamisele. Komisjon võtab ka meetmeid, et hõlbustada seemnesortide, sealhulgas mahepõllumajanduse jaoks mõeldud sortide registreerimist, ning tagada, et traditsioonilised ja kohalike oludega kohanenud sordid jõuaksid lihtsamini turule.

³¹ [Tolmeldajaid käsitlev ELi algatus](#) (COM(2018) 395).

³² OECD (2016), [Farm Management Practices to Foster Green Growth](#).

2.2.3. Maahõive vähendamine ja mulla ökosüsteemide taastamine

Muld on kõigist ökosüsteemidest üks keerukamaid. See on omaette elupaik, kus elab uskumatu hulk organisme, mis reguleerivad ja kontrollivad tähtsaid ökosüsteemi teenuseid, nagu mullaviljakus, toitainete ringlus ja kliima reguleerimine. **Muld on väga oluline taastumatu ressurss**, mis on hädavajalik inimeste tervise ja majanduse hea käekäigu jaoks ning toidu ja uute ravimite tootmiseks.

ELis on mulla degradeerumisel märkimisväärsed keskkonnavalused ja majanduslikud tagajärjed. Selle olukorra peamiste põhjuste hulgas on maa halb majandamine, näiteks metsade hävitamine, ülekarjatamine, jätkusuutmatute põllumajandus- ja metsandustavade rakendamine, ehitustegevus ja maa katmine³³. Vaatamata sellele, et mulla katmine on viimasel ajal vähenenud, läheb viljakat mulda maahõive ja valglinnastumise tõttu endiselt kaduma³⁴. Kui võtta arvesse ka kliimamuutusi, siis muutub erosiooni ja mulla orgaanilise süsiniku kao mõju üha ilmsemaks. Ka kõrbestumine on ELis kasvav oht³⁵.

Seepärast on väga tähtis suurendada jõupingutusi, et **kaitsta mulla viljakust, vähendada selle erosiooni ja suurendada selle orgaanilise aine sisaldust**. Selleks tuleks juurutada mulla kestliku majandamise tavasid, sealhulgas ühise põllumajanduspoliitika osana. Märkimisväärsed edusamme tuleb teha ka selleks, et teha kindlaks saastunud mullaga maad, taastada degradeerunud mullad, määrata kindlaks muldade hea ökoloogilise seisundi tingimused, kehtestada taastamiseesmärgid ja parandada mulla kvaliteedi seiret.

Selleks et käsitleda neid küsimusi terviklikult ning aidata täita ELi ja rahvusvahelisi kohustusi mulla degradeerumise neutraalsuse saavutamiseks, ajakohastab komisjon 2021. aastal **ELi mullakaitse teemastrateegiat**³⁶. Neid küsimusi käsitletakse ka **õhu, vee ja mulla nullsaaste tegevuskavas**, mille komisjon võtab vastu 2021. aastal. Mulla katmist ja saastunud mahajäetud tööstusalaade taastamist on kavas käsitleda tulevases kestliku hoonestatud keskkonna strateegias. Programmi „Euroopa horisont“³⁷ raames on algatatud **mulla tervist ja toitu** käsitlev missioon, et töötada välja lahendused mulla tervise ja funktsioonide taastamiseks.

2.2.4. Metsade pindala suurendamine ning nende tervise ja vastupanuvõime parandamine

Metsad on väga olulised elurikkuse, kliima ja veeringe reguleerimise, toidu, ravimite ja materjalidega varustamise, süsinikdioksiidi sidumise ja säilitamise, mulla stabiliseerimise ning õhu ja vee puhastamise seisukohast. Mets on ka sobiv paik, kus veeta vaba aega ja õppida loodust tundma. Metsamajandajatel on oluline roll metsade kestliku majandamise tagamisel ning metsade elurikkuse taastamisel ja säilitamisel.

Lisaks kõigi ELis veel alles olevate loodus- ja põlismetsade rangele kaitsmisele tuleb **ELis suurendada metsade pindala, kvaliteeti ja vastupanuvõimet**, eelkõige tulekahjude, põua, kahjurite, haiguste ja muude, kliimamuutustega tõenäoliselt suurenevate ohtude suhtes. Selleks et metsad saaksid hoida elurikkust ja reguleerida

³³ Euroopa Keskkonnaamet (2019), [EEA Signals 2019: Land and Soil in Europe](#).

³⁴ Euroopa Keskkonnaamet ja Šveitsi riiklik keskkonnaamet (FOEN) (2016), [Urban sprawl in Europe](#).

³⁵ Euroopa Kontrollikoda (2018), [Combating desertification in the EU: a growing threat in need of more action](#), eriaruanne n°33/2018.

³⁶ [Mullakaitse teemastrateegia](#) (COM(2006) 231).

³⁷ Programmi „Euroopa horisont“ [mulla seisundit ja toitu](#) käsitlev missioon.

kliimat, peavad kõik metsad olema hea tervise juures. Vastupanuvõimelisemad metsad toetavad vastupanuvõimelisemat majandust ning neil on oluline roll ringbiomajanduse jaoks vajalike materjalide, toodete ja teenuste pakkumisel.

Seepärast esildab komisjon 2021. aastal spetsiaalse **ELi metsastrateegia**, mis on kooskõlas ulatuslikumate elurikkuse ja kliimaneutraalsuse eesmärkidega. Strateegia sisaldab tegevuskava, **et istutada ELis 2030. aastaks juurde vähemalt 3 miljardit puud**, järgides täielikult ökoloogilisi põhimõtteid. Sellega luuakse märkimisväärsel hulgal töökohti, mis on seotud seemnete kogumise ja kasvatamisega ning seemikute istutamisega ja nende arengu tagamisega. Puude istutamine toob eriti suurt kasu linnades. Maapiirkondades võib see hästi toimida osana agrometsandusest, maastikuelementide loomisest ja suuremast süsinikdioksiidi sidumisest. Samal ajal jätkab komisjon koostööd liikmesriikidega, et tagada ELi piisav ettevalmistatus selliste suurte metsatulekahjude vältimiseks ja neile reageerimiseks, mis võivad põhjustada märkimisväärset kahju metsade elurikkusele.

Metsastamist, taasmetsastamist ja puude istutamist, millega toetada elurikkuse ja ökosüsteemide taastamist, edendatakse ühise põllumajanduspoliitika strateegiakavade kaudu ja ühtekuuluvuspoliitika vahendite toel. Puude istutamist linnades, sh programmi LIFE raames, hõlbustab ka uus **Euroopa linnaruumi haljastamise platvorm**³⁸.

Majandamiskavadega hõlmatud metsaalad peaksid katma kõiki majandatavaid riigimetsi ja üha rohkemaid erametsi. Samuti tuleks jätkata elurikkust soodustavate tavade, nt loodussõbralikuma metsanduse rakendamist ja arendamist. Selle toetuseks on komisjonil kavas välja töötada suunised elurikkust soodustava metsastamise ja taasmetsastamise ning loodussõbralikumate metsamajandustavade kohta. Seda tehakse paralleelselt ELi uue metsastrateegia koostamisega.

Et saada parem ülevaade Euroopa metsade seisundist, teeb komisjon koostööd muude andmepakkujatega, et arendada **Euroopa metsateabesüsteemi**. See võimaldab koostada ajakohastatud hinnanguid Euroopa metsade seisundi kohta ja ühendada kõik ELi metsaandmete veebiplatvormid. See meede on samuti osa ELi metsastrateegiast.

2.2.5. Kõigile kasulikud energiatootmislahendused

Kliimaneutraalsuse saavutamiseks ning ELi taastumiseks pärast COVID-19 kriisi ja ELis pikaajalise heaolu saavutamiseks on äärmiselt vajalik vähendada energiasüsteemi süsinikdioksiidihedet. Kestlikumalt hangitud taastuvenergia on väga oluline, et võidelda kliimamuutuste ja elurikkuse vähenemise vastu. EL seab esikohale lahendused, mis on seotud näiteks ookeanienergia, avamere tuuleparkide (mis võimaldavad ka kalavarudel taastuda), päikeseparkide (mis toetavad elurikkust soodustava taimkatte teket) ja kestliku bioenergia kasutusele võtmisega.

Selleks et leevendada kliima- ja keskkonnariske, mis tulenevad teatavate bioenergia allikate üha suuremast kasutamisest, on läbivaadatud taastuvenergia direktiivis³⁹ sätestatud rangemad kestlikkuskriteeriumid. Selle direktiiviga edendatakse ka üleminekut täiustatud biokütustele, mis põhinevad jääkidel ning korduskasutuseks ja ringlussevõtuks kõlbmatutel jäätmetel. Seda lähenemisviisi tuleks jätkata kõikide bioenergia vormide

³⁸ Vt punkti 2.2.8.

³⁹ [Direktiiv \(EL\) 2018/2001 taastuvatest energiaallikatest toodetud energia kasutamise edendamise kohta.](#)

puhul. Energia tootmisel tuleks olenemata sellest, kas seda toodetakse ELis või imporditakse, minimeerida kogupuude ning toidu- ja söödakultuuride kasutamine.

Selleks et paremini mõista ja jälgida võimalikke ohte kliimale ja elurikkusele, hindab komisjon **ELi ja üleilmset biomassipakkumist ja -nõudlust** ning sellega seotud kestlikkust⁴⁰. Osana oma suuremast püüdlusest kaitsta ja taastada metsa ökosüsteeme avaldab komisjon selle metsa biomassist energia tootmist käsitleva töö tulemused 2020. aasta lõpuks. See annab komisjonile teavet poliitika kujundamiseks, sealhulgas taastuenergia direktiivi, heitkogustega kauplemise süsteemi ning maakasutust, maakasutuse muutust ja metsandust käsitleva määruse (LULUCF) eesmärkide taseme läbivaatamiseks ja vajaduse korral muutmiseks 2021. aastal.

Kooskõlas taastuenergia direktiiviga töötab komisjon 2021. aastal välja ka tegevussuunised selle kohta, kuidas rakendada **uusi metsa biomassist energia tootmise kestlikkuse kriteeriume**⁴¹. Komisjon vaatab 2021. aastal läbi ka andmed selliste biokütuste kohta, mille puhul on suur maakasutuse kaudse muutmise oht, ning koostab kava, et selliste kütuste kasutamine 2030. aastaks järk-järgult lõpetada.

Üldine eesmärk on tagada, et bioenergiat käsitlev ELi õigusraamistik on kooskõlas Euroopa rohelises kokkuleppes seatud kõrgemate eesmärkidega.

2.2.6. Mereökosüsteemide hea keskkonnaseisundi taastamine

Taastatud ja nõuetekohaselt kaitstud mereökosüsteemid toovad olulisi tervise-, sotsiaal- ja majandushüvesid rannikukogukondadele ja ELile tervikuna. Vajadus jõulisemate meetmete järele on seda teravam, et globaalne soojenemine suurendab väga palju mere ja ranniku ökosüsteemide elurikkuse vähenemist⁴².

Mereökosüsteemide hea keskkonnaseisundi saavutamine, sealhulgas rangelt kaitstud alade loomise kaudu, peab hõlmama süsinikurikaste ökosüsteemide ning oluliste koelmute ja noorkalade kasvualade taastamist. Osade tänapäeva merekasutusviisidega seatakse ohtu toiduga kindlustatus, kalurite elatusvahendid ning kalandus- ja mereannisektor. **Mereressursse tuleb kasutada kestlikult ning ebaseaduslike tavade suhtes tuleb rakendada nulltolerantsi.** Seepärast on tähtis rakendada ELi ühist kalanduspoliitikat, merestrategie raamdirektiivi ning linnudirektiivi ja elupaikade direktiivi täies ulatuses.

Kui majandamisel rakendatakse ökosüsteemipõhist lähenemisviisi ELi õigusaktide alusel,⁴³ väheneb kalapüügi, kaevandamise ja muu inimtegevuse kahjulik mõju eelkõige tundlikele liikidele ja merepõhja elupaikadele. Selle toetamiseks peaksid **riiklikud mereruumi kavad**, mille liikmesriigid peavad esitama 2021. aastal, hõlmama kõiki merendussektoreid ja -tegevusi ning sisaldama ka piirkonnapõhiseid kaitse- ja majandamismeetmeid⁴⁴. Komisjon esitab 2021. aastaks ka **uue kalavarude ja mere ökosüsteemide kaitse tegevuskava**. Vajaduse korral kehtestatakse meetmed, et piirata

⁴⁰ Teadusuuringute Ühiskeskus, [Biomass Assessment Study](#).

⁴¹ ELi taastuenergia direktiivi (EL) 2018/2001 artikkel 29.

⁴² Vt näiteks valitsustevaheline kliimamuutuste rühm (2019), [Special Report on the Ocean and the Cryosphere in a Changing Climate](#).

⁴³ Ühine kalanduspoliitika, [merestrategie raamdirektiiv](#) (2008/56/EÜ), [mereruumi planeerimise direktiiv](#) (2014/89/EL).

⁴⁴ Komisjon esitab hiljemalt 2022. aasta märtsiks aruande mereruumi planeerimise direktiivi rakendamise, sealhulgas ökosüsteemipõhise majandamise kasutamise kohta.

elurikkusele, sealhulgas merepõhja elurikkusele kõige kahjulikumate püügivahendite kasutamist. Komisjon uurib samuti, kuidas ühitada põhjapüügivahendite kasutamist elurikkuse eesmärkidega, võttes arvesse, et nende kasutamine on praegu kõige rohkem merepõhja kahjustav tegevus. Seda tuleb teha kõigi jaoks õiglasel ja võrdsel moel. Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi kaudu tuleks samuti toetada üleminekut selektiivsematele ja vähem kahjustavatele kalapüügiviisidele.

Heas seisundis kalavarud on kalurite pikaajalise jõukuse ning ookeanide tervise ja elurikkuse võti. Seepärast on seda olulisem **hoida kalastussuremus maksimaalse jätkusuutliku saagikuse tasemel või vähendada see sellest tasemest allapoole**. See aitab saavutada kalavaru populatsioonide elujõulise ealise ja suuruselise jaotuse.

Väljasuremisohus liikide kaaspüük tuleb lõpetada või tuleb see vähendada tasemeni, mis võimaldab täielikku taastumist. See peaks kehtima ka selliste liikide kohta, mille kaitsestaatus on halb või mille keskkonnaseisund ei ole hea. Samuti tuleb lõpetada muude liikide⁴⁵ kaaspüük või kui see ei ole võimalik, siis tuleb see vähendada tasemeni, mis ei ohusta nende liikide kaitsestaatus. Selle toetamiseks tuleb parandada andmete kogumist kõigi tundlike liikide püügi kohta.

Lisaks tuleb kõigil merekaitsealadel kehtestada **kalavarude majandamise meetmed**, mis vastavad selgelt kindlaks määratud kaitse-eesmärkidele ja tuginevad parimatele kättesaadavatele teaduslikele nõuannetele.

2.2.7. Magevee ökosüsteemide taastamine

ELi veealane õigusraamistik on ambitsioonikas,⁴⁶ kuid selle rakendamisel on jäänud maha ja selle täitmise tagamist tuleb tugevdada. Suuremaid jõupingutusi on vaja teha **magevee ökosüsteemide ja jõgede looduslike funktsioonide** taastamiseks, et saavutada veepoliitika raamdirektiivi eesmärgid. Selleks võib kõrvaldada kalarännet takistavad tõkked või neid vähendada ning parandada vee voolu ja setete liikumist. Selle saavutamiseks **taastatakse 2030. aastaks vähemalt 25 000 km⁴⁷ ulatuses jõgede vaba vool**, kõrvaldades eeskätt iganenud takistused ning taastades lammid ja märgalad. Konsulteerides kõigi asjaomaste ametiasutustega,⁴⁸ esitab komisjon liikmesriikidele 2021. aastal tehnilised suunised ja annab tuge, et teha kindlaks vastavad alad ja aidata leida rahalisi vahendeid. Liikmesriikide ametiasutused peaksid läbi vaatama veevõtu- ja vee tõkestamise load, et tagada looduslik vooluhulk, mis võimaldaks saavutada kõigi pinnaveekogude hea seisund või potentsiaal ning kogu põhjavee hea seisund hiljemalt 2027. aastaks, nagu on nõutud veepoliitika raamdirektiivis⁴⁹. Selleks annab komisjon 2023. aastaks liikmesriikidele nende meetmetega seotud tehnilist abi.

Üldiselt võivad ulatuslikud investeeringud jõgede ja lammide taastamisse⁵⁰ anda suure majandusliku tõuke taastamissektorile ja kohalikule sotsiaal-majanduslikule tegevusele,

⁴⁵ Mis on kaitstud rahvusvahelise ja Euroopa õigusega.

⁴⁶ [ELi veealaste õigusaktide toimivuse kontroll](#) (SWD(2019) 439); [asulareovee puhastamise direktiivi hindamine](#) (SWD(2019) 700).

⁴⁷ Eesmärk (25 000 km) põhineb komisjoni hinnangul selle kohta, mida on ELis 2030. aastaks võimalik saavutada.

⁴⁸ Suunistes võetakse arvesse paljusid asjaolusid, nagu hüdroenergia tootmine, üleujutuste ohjamine, veevarustus, põllumajandus ja laevatatavus.

⁴⁹ Need meetmed tuleks kaasata 3. veemajanduskavasse, mille liikmesriigid võtavad vastu 2021. aastal vastavalt veepoliitika raamdirektiivile.

⁵⁰ [ELi veealaste õigusaktide toimivuse kontroll](#) (SWD(2019) 439).

nagu turism ja vaba aja veetmine. Ühtlasi võivad need investeeringud aidata parandada veeringe reguleerimist, üleujutuste vastast kaitset, kalade kasvupaiku ning toitainetega saastatuse kõrvaldamist.

2.2.8. Linnaruumi ja linnalähedaste piirkondade haljastamine

Linnade rohealadest, alates parkidest ja aedadest kuni haljastatud katuste ja linnafarmideni, on inimestele palju kasu ning need pakuvad ka mitmesuguseid võimalusi ettevõtjatele ja pelgupaika loodusele. Rohealad vähendavad õhu-, vee- ja mürasaastet, kaitsevad üleujutuste, põua ja kuumalainete eest ning säilitavad seose inimeste ja looduse vahel⁵¹.

COVID-19 pandeemiast tingitud hiljutised liikumispiirangud on näidanud, kui **väärtuslikud on linnaruumi rohealad meie füüsilise ja vaimse heaolu jaoks**. Kuigi mõne linnalise roheala kaitse on hästi tagatud,⁵² jäävad rohealad sageli maakasutuse konkurentsiga alla, sest linnapiirkondades elavate inimeste osakaal suureneb jätkuvalt.

Käesoleva strateegiaga soovitakse need suundumused ümber pöörata ja peatada roheliste linnaökosüsteemide kadumine. Heas seisundis ökosüsteemide, rohelise taristu ja **looduspõhiste lahenduste** edendamine tuleks süstemaatiliselt lõimida linnaplaneerimisse, sealhulgas avaliku ruumi, taristu, hoonete ja nende ümbruse projekteerimisse.

Selleks et tuua loodus tagasi linnadesse ja tunnustada kogukonna tegevust, kutsub komisjon vähemalt 20 000 elanikuga Euroopa linna üles koostama 2021. aasta lõpuks ambitsioonikad **linnaruumi haljastamise kavad**. Need peaksid hõlmama meetmeid, et luua linnades elurikkaid ja juurdepääsetavaid metsatukki, parke ja aedu, linnafarme, haljastatud katuseid ja seinu, puiesteid, niitusid ja hekke. Kavad peaksid samuti aitama parandada rohealade vahelisi ühendusi, lõpetada pestitsiidide kasutamise ning piirata linnade haljasalade liigset niitmist ja muid elurikkust kahjustavaid tavaid. Sellised kavad võiksid anda hoogu poliitiliste ja regulatiivsete meetmete võtmisele ja finantsvahendite eraldamisele.

Selle tegevuse hõlbustamiseks loob komisjon 2021. aastal linnade ja linnapeadega sõlmitud uue roheliste linnade leppe⁵³ raames **ELi linnaruumi haljastamise platvormi**. Seda tehakse suures kooskõlas Euroopa linnapeade paktiga. Linnaruumi haljastamise kavadel on keskne roll 2023. aastal Euroopa rohelise pealinna ja 2022. aastal Euroopa rohelise lehe auhinna saajate valimisel.

Komisjon toetab liikmesriike ning kohalikke ja piirkondlikke omavalitsusi tehniliste suuniste kaudu ning aitab leida rahalisi vahendeid ja suurendada suutlikkust. Ta võtab neid eesmärgi arvesse ka **Euroopa kliimapaktis**.

2.2.9. Saaste vähendamine

Saaste on üks elurikkuse vähenemise peamisi põhjuseid ning on kahjulik inimeste tervisele ja keskkonnale. Kuigi ELil on saaste vähendamiseks tugev õigusraamistik, on

⁵¹ Vt [projekti EnRoute](#).

⁵² Linnade või osaliselt linnade territooriumil on 11 000 Natura 2000 ala, mis moodustavad 15 % Natura 2000 võrgustiku kogupindalast.

⁵³ [Roheliste linnade lepe](#).

vaja teha veel rohkem tööd. Elurikkust kahjustab toidainete, keemiliste pestitsiidide, ravimite, ohtlike kemikaalide, linna- ja tööstusreovee ning muude jäätmete, sealhulgas prügi ja plasti sattumine keskkonda. Kõiki neid survetegureid tuleb vähendada.

Lähtudes komisjoni nullsaaste eesmärgist saavutada mürgivaba keskkond, esitatakse koos **õhu, vee ja mulla nullsaaste tegevuskavaga** ELi uus kestlikkust toetav kemikaalistrateegia.

Komisjon edendab ka eesmärki saavutada väetistest pärit lämmastiku ja fosfori nullsaaste seeläbi, et toidainete kadu vähendatakse vähemalt 50 %, tagades samas, et mullaviljakus ei halvene. Selle tulemusel **väheneb väetiste kasutamine vähemalt 20 %**. Selline olukord saavutatakse asjakohaste keskkonna- ja kliimaalaste õigusaktide täieliku rakendamise ja täitmise tagamisega, määrates koos liikmesriikidega kindlaks eesmärkide saavutamiseks vajaliku toidainekoormuse vähendamise, kasutades tasakaalustatud väetamist ja kestlikku toidainete majandamist ning majandades lämmastikku ja fosforit paremini kogu nende olelusringi jooksul. Sel eesmärgil koostab komisjon 2022. aastal koostöös liikmesriikidega toidainete majandamise lõimitud kava Strateegias „Talust taldrikule“ käsitletakse pestitsiidide kasutamise ja nendega seotud riskide vähendamist ning toetatakse integreeritud taimekaitse laiemat rakendamist⁵⁴. Selle osana **tugevdatakse pestitsiidide keskkonnariski hindamist**. Plastist tuleneva survet käsitletakse eelkõige Euroopa plastistrateegia⁵⁵ ja uue ringmajanduse tegevuskava⁵⁶ rakendamise kaudu.

Komisjon töötab välja **näitajad saaste järkjärguliseks vähendamiseks** ning kehtestab võrdlusalused edusammude jälgimiseks. Mereprügist ja veealusest müra tulenevat survet käsitletakse merestrateegia raamdirektiivi raames.

2.2.10. Invasiivsete võõrliikide tõrje

Invasiivsed võõrliigid võivad märkimisväärselt vähendada looduse kaitsmiseks ja taastamiseks tehtavate jõupingutuste mõju. Lisaks sellele, et invasiivsed võõrliigid tekitavad kahju loodusele ja majandusele, hõlbustavad paljud neist ka inimestele ja elusloodusele ohtlike nakkushaiguste puhkemist ja levikut⁵⁷. Invasiivsete võõrliikide keskkonda viimine on viimastel aastatel suurenenud. Euroopas on 1 872 liigist, mida praegu peetakse ohustatuks, 354 liiki ohustatud invasiivsete võõrliikide poolt. Ilma tulemuslike kontrollimeetmeteta suureneb invasiivsete liikide sissetung ja kasvavad sellega kaasnevad ohud loodusele ja inimeste tervisele jätkuvalt.

Samuti tuleb tugevdada **invasiivseid võõrliike käsitleva ELi määruse**⁵⁸ ning muude asjakohaste õigusaktide ja rahvusvaheliste lepingute rakendamist. Sellega tuleks püüda vähendada võõrliikide ELi keskkonda sissetoomist ja siia püsijäämist ning võimaluse korral seda vältida. Eesmärk on ohjata püsima jäänud invasiivseid võõrliike ja

⁵⁴ [Pestitsiidide säästva kasutamise direktiiv](#) (2009/128/EÜ).

⁵⁵ [Euroopa strateegia plasti kohta ringmajanduses](#) (COM(2018) 28).

⁵⁶ [Uus ringmajanduse tegevuskava puhtama ja konkurentsivõimelisema Euroopa nimel](#) (COM(2020) 98).

⁵⁷ Vt näiteks Hulme P. (2014), [Invasive species challenge the global response to emerging diseases](#), *Trends in parasitology* (2014) Vol. 30, Issue 6; Duscher jt (2017).

⁵⁸ [Määrus \(EL\) nr 1143/2014 looduslikku tasakaalu ohustavate võõrliikide kohta](#).

vähendada nende poolt ohustatud, punasesse raamatusse kantud liikide arvu 50 % võrra⁵⁹.

ELi looduse taastamise kava: peamised kohustused 2030. aastani

1. Esitada 2021. aastal pärast mõjuhindangu tegemist ettepanek ELi õiguslikult siduvate looduse taastamise eesmärkide kohta; taastada 2030. aastaks olulised kahjustatud ja süsinikurikaste ökosüsteemidega alad; tagada, et elupaikade ja liikide kaitsestaatus ja -suundumus ei halvene; tagada, et vähemalt 30 % elupaikadest ja liikidest saavutab soodsa kaitsestaatus või vähemalt näitab positiivset suundumust.
2. Pöörata tagasi tolmeldajate arvukuse vähenemine.
3. Vähendada keemiliste pestitsiidide riski ja kasutamist 50 % ning ohtlikumate pestitsiidide kasutamist 50 %.
4. Tagada, et vähemalt 10 % põllumajandusmaast oleks hõlmatud väga mitmekesiste maastikuelementidega.
5. Tagada, et vähemalt 25 % põllumajandusmaast majandatakse mahedalt ja et märkimisväärselt suurendatakse agroökoloogiliste tavade kasutuselevõttu.
6. Istutada ELis kolm miljardit uut puud, järgides igakülgset ökoloogilisi põhimõtteid.
7. Teha märkimisväärsed edusamme saastunud mullaga maade tervendamisel.
8. Taastada jõgede vaba vool vähemalt 25 000 km ulatuses.
9. Vähendada 50 % nende punasesse raamatusse kantud liikide arvu, mida ohustavad invasiivsed võõrliigid.
10. Vähendada väetistest saadavate toitainete kadu 50 % ja seega väetiste kasutamist vähemalt 20 %.
11. Tagada, et vähemalt 20 000 elanikuga linnadel on ambitsioonikas linnaruumi haljastamise kava.
12. Lõpetada keemiliste pestitsiidide kasutamine tundlikel aladel, nagu ELi linnade rohealad.
13. Vähendada hea keskkonnaseisundi saavutamiseks oluliselt kalapüügi ja mineraalide kaevandamise negatiivset mõju tundlikele liikidele ja elupaikadele, sealhulgas merepõhjale.
14. Lõpetada liikide kaaspüük või vähendada see tasemeni, mis tagab liikide taastumise ja kaitse.

3. ÜMBERKUJUNDAVATE MUUTUSTE VÕIMALDAMINE

3.1. Uus juhtimisraamistik

ELis puudub praegu terviklik juhtimisraamistik, mille alusel juhtida riikide, Euroopa või rahvusvahelisel tasandil kokku lepitud elurikkusealaste kohustuste täitmist. Selle lünga täitmiseks kehtestab komisjon **uue Euroopa elurikkuse juhtimise raamistiku**. See võimaldab kindlaks teha kohustused ja lubadused ning koostada tegevuskava nende täitmiseks.

Uue raamistiku osana kehtestab komisjon seire- ja läbivaatamismehhanismi. See hõlmab **selgeid kokkulepituid näitajaid** ning võimaldab edusammude korrapäraselt hinnata ja vajaduse korral parandusmeetmeid võtta. See mehhanism aitab kaasa keskkonnapoliitika rakendamise läbivaatamisele ja Euroopa poolaasta protsessile.

⁵⁹ [Red List of the International Union for the Conservation of Nature](#) (Rahvusvahelise Looduskaitseliidu punane raamat).

Uue juhtimisraamistikuga tagatakse kõigi asjakohaste osalejate ühine ja jagatud vastutus ELi elurikkusega seotud kohustuste täitmisel. Raamistikuga toetatakse haldussuutlikkuse suurendamist, läbipaistvust, sidusrühmade dialoogi ja osalusjuhtimist eri tasanditel.

Komisjon hindab 2023. aastal selle lähenemisviisiga seotud edusamme ja lähenemisviisi sobivust ning kaalub, kas juhtimiseks on vaja õiguslikult siduvat lähenemisviisi.

3.2. ELi keskkonnaalaste õigusaktide rakendamise ja nende täitmise tagamise tugevdamine

Kõigi keskkonnaalaste õigusaktide tulemuslikkus sõltub nende nõuetekohasest rakendamisest ja täitmise tagamisest. Viimase 30 aasta jooksul on EL kehtestanud tugeva õigusraamistiku oma looduskapitali kaitsmiseks ja taastamiseks. Hiljutised hinnangud näitavad siiski, et kuigi õigusaktid on eesmärgipärased, on kohapealne rakendamine olnud nõrgavõitu⁶⁰. Sellega kaasnevad tõsised tagajärjed elurikkusele ja märkimisväärne majanduslik kulu⁶¹. **Seega on strateegia keskmes ELi keskkonnaalaste õigusaktide igakülgne rakendamine ja täitmise tagamine** ning selleks vajalik poliitiline toetus ja rahaline ja inimressurss tuleb prioriteediks seada.

Linnudirektiivi ja elupaikade direktiivi täitmise tagamisel keskendutakse **Natura 2000 võrgustiku rajamise lõpuleviimisele**, kõikide alade tulemuslikule majandamisele, liikide kaitse sätetele ning halveneva seisundiga liikidele ja elupaikadele. Komisjon tagab ka elurikkust mõjutavate keskkonnaalaste õigusaktide⁶² parema rakendamise ja täitmise tagamise ning vajaduse korral nende läbivaatamise ja muutmise.

Komisjon püüab **nõuetele vastavust paremini tagada**, tehes tihedat koostööd liikmesriikidega ning Euroopa keskkonnametite, inspektorite, audiitorite, politsei-, prokuröride ja kohtunike võrgustikega.

Lisaks toetab komisjon kodanikuühiskonna rolli nõuete täitmise järelevalvajana ning teeb liikmesriikidega koostööd, et parandada üksikisikute ja valitsusväliste organisatsioonide juurdepääsu keskkonnaküsimustega seotud õiguskaitsele riikide kohtutes. Samuti annab komisjon valitsusvälistele organisatsioonidele suurema sõnaõiguse, tehes ettepaneku **vaadata läbi Ärhusi määrus**⁶³.

3.3. Tuginemine lõimitud ja kogu ühiskonda hõlmavale lähenemisviisile

3.3.1. Elurikkust toetav ettevõtlus

Arvestades strateegia partnerlust toetavat suunitlust, on oma roll täita kõigil majanduse ja ühiskonna osadel. Tööstus ja ettevõtlus mõjutavad loodust, kuid neis sektorites luuakse ka olulisi uuendusi, partnerlussuhteid ja eksperditeadmisi, mis võivad aidata peatada elurikkuse vähenemist.

⁶⁰ Vt 2015. aasta [aruanne looduse seisundi kohta ELis](#) (COM(2015) 219).

⁶¹ [Õigusaktide mitterakendamise põhjustatud kulud on hinnanguliselt 50 miljardit eurot aastas.](#)

⁶² Näiteks keskkonnamõju hindamise direktiiv (2014/52/EÜ), keskkonnamõju strateegilise hindamise direktiiv (2001/42/EÜ), keskkonnastatistika direktiiv (2004/35/EÜ) ja keskkonnakuritegude direktiiv (2008/99/EÜ).

⁶³ <https://ec.europa.eu/environment/aarhus/>.

Selleks et tagada keskkonna- ja sotsiaalsete huvide täielik arvessevõtmine äristrateegiates, esitab komisjon 2021. aastal uue algatuse **äriühingu kestliku üldjuhtimise kohta**. Selle algatusega, mis võib olla seadusandliku ettepaneku vormis, käsitletakse inimõigusi ning keskkonnaalast hoolsuskohustust ja nõuetekohast hoolsust kõigis majanduslikes väärtusahelates proportsionaalselt ettevõtete suurusega⁶⁴. See aitab tagada, et aktsionäride ja sidusrühmade huvid on täielikult kooskõlas käesolevas strateegias esitatud eesmärkidega. Lisaks algatas komisjon 2020. aastal **muud kui finantsaruandlust käsitleva direktiivi**⁶⁵ kohaste ettevõtte aruandluskohustuste läbivaatamise, et parandada avaldatava mittefinantsteabe kvaliteeti ja suurendada sellise teabe ulatust, sealhulgas keskkonnaaspektide (nt elurikkuse) osas.

Komisjon aitab oma olemasolevate platvormide⁶⁶ kaudu luua **Euroopa elurikkust toetava ettevõtluse** liikumise, võttes eeskuju hiljutistest algatustest⁶⁷ ja muutes selle liikumise Euroopa kliimapakti lahutamatuks osaks. Erilist tähelepanu pööratakse meetmetele, millega ergutatakse looduspõhiste lahenduste kasutuselevõttu ja kõrvaldatakse neid takistavad tegurid, sest need lahendused võivad mitmes sektoris kaasa tuua märkimisväärsed äri- ja tööhõivevõimalusi⁶⁸ ning on loodusest sõltuvate majanduslike või ühiskondlike vajaduste rahuldamiseks vajaliku innovatsiooni võti.

3.3.2. Investeeringud, hinnakujundus ja maksustamine

Võitlus elurikkuse vähenemise vastu ja ökosüsteemide taastamine nõuab märkimisväärsed avaliku ja erasektori investeeringuid riikide ja Euroopa tasandil. See tähendab, et kõiki asjakohaseid ELi programme ja rahastamisvahendeid tuleb kasutada parimal viisil. Komisjon tugevdab **elurikkuse kaitse tagamise raamistikku**,⁶⁹ kasutades muu hulgas sobival viisil ELi taksonoomia alusel kehtestatud kriteeriume, et ELi rahastamisega toetataks elurikkust soodustavaid investeeringuid.

Käesoleva strateegia vajaduste, sealhulgas Natura 2000 ja rohelise taristu investeerimisprioriteetide täitmiseks tuleks **loodusega seotud kulutusteks eraldada vähemalt 20 miljardit eurot aastas**⁷⁰. See nõuab era- ja avaliku sektori vahendite kaasamist riikide ja ELi tasandil,⁷¹ sealhulgas mitmesuguste programmide kaudu ELi järgmise pikaajalise eelarve raames. Ning kuna looduse taastamine aitab suuresti kaasa kliimaeesmärkide saavutamisele, kasutatakse märkimisväärselt osa ELi eelarvest kliimateetmetele eraldatud 25 %-st elurikkuse ja looduspõhiste lahenduste edendamiseks.

⁶⁴ [Study on due diligence requirements through the supply chain – Final Report.](#)

⁶⁵ [Direktiiv 2014/95/EL, millega muudetakse direktiivi 2013/34/EL seoses mitmekesisust käsitleva teabe ja muu kui finantsteabe avalikustamisega teatavate suurettevõtjate poolt.](#)

⁶⁶ Näiteks [EU Business @ Biodiversity Platform](#) (B@B).

⁶⁷ Vt näiteks [Business for Nature](#) või [One Planet Business for Biodiversity](#).

⁶⁸ BenDor T. jt (2015), [Estimating the Size and Impact of the Ecological Restoration Economy](#).

⁶⁹ Vt dokumenti [„Common framework and guidance documents for biodiversity proofing of the EU budget“](#).

⁷⁰ Kuluproгноos põhineb 2018. aasta dokumendil [„Programmi LIFE käsitleva määruse mõju hinnang“](#) (SWD(2018) 292), dokumendil [„Uuring ELi 2020. aasta bioloogilise mitmekesisuse strateegia 2. eesmärgi rakendamise kulude kohta“](#) ja 16 liikmesriigi poolt elupaikade direktiivi artikli 8 lõike 1 kohaselt esitatud andmetel. Komisjon ajakohastab hinnangut, tuginedes eelkõige elupaikade direktiivi kohastele liikmesriikide tähtsusjärjestatud tegevusraamistikele.

⁷¹ Sealhulgas ühine põllumajanduspoliitika, ühtekuuluvuspoliitika fondid, programm „Euroopa horisont“, Euroopa Merendus- ja Kalandusfond, programm LIFE ja välistegevuse vahendid.

Programmi „InvestEU“ raames luuakse sihtotstarbeline looduskapitali ja ringmajanduse algatus, et võtta järgmise 10 aasta jooksul avaliku ja erasektori segarahastamise toel kasutusele vähemalt 10 miljardit eurot. Looduse ja elurikkuse kaitse on ka Euroopa rohelise kokkuleppe investeerimiskava prioriteet. Et soodustada vajalike investeringute tegemist, peab EL pakkuma investoritele pikaajalist kindlust ja aitama lõimida kestlikkuse finantssüsteemi. ELi **kestliku rahanduse taksonoomia** aitab suunata investeringuid majanduse keskkonnahoidlikuks taastamiseks ja looduspõhiste lahenduste kasutuselevõtmiseks. 2021. aastal võtab komisjon taksonoomia määruse⁷² alusel vastu delegeeritud õigusakti, et kehtestada ühine majandustegevusalade klassifikatsioon, mis aitab oluliselt kaasa elurikkuse ja ökosüsteemide kaitsele ja taastamisele. Käesoleva aasta lõpus esitatakse selle toetuseks **uuendatud kestliku rahastamise strateegia**, mis aitab tagada, et finantssüsteem aitab vähendada olemasolevaid ja tulevase ohte elurikkusele, ning paremini arvesse võtta seda, kuidas elurikkuse vähenemine mõjutab ettevõtete kasumlikkust ja pikaajalisi väljavaateid⁷³.

Komisjon edendab ka maksusüsteeme ja hinnakujundust, mis kajastavad keskkonnakulusid, sealhulgas elurikkuse vähenemisega seotud kulusid. See peaks toetama riikide maksusüsteemide muutmist nii, et liikmesriigid nihutavad maksukoormuse tööjõult saastamisele, liiga madala hinnaga ressurssidele ja muudele keskkonnavalastele välismõjudele. Et keskkonnaseisundi halvenemist vältida ja keskkonnaseisundit parandada, tuleb rakendada „kasutaja maksab“ ja „saastaja maksab“ põhimõtet.

Avaliku sektori asutuste ostujõud moodustab 14 % ELi SKPst ja võib olla võimas tõukejõud, mis suurendab nõudlust selliste ettevõtjate toodete ja teenuste järele, kes investeerivad või panustavad looduspõhistesse lahendustesse. Selle potentsiaali ärakasutamiseks lõimib komisjon **keskkonnahoidlikke riigihankeid** käsitlevate tulevaste õigusaktide ja suuniste ettepanekute tegemisel asjakohased kriteeriumid ja seire, et edendada looduspõhiseid lahendusi.

3.3.3. Looduse väärtuse hindamine ja arvessevõtt

Elurikkusega seotud kaalutlused tuleb tihedamini lõimida avaliku sektori ja ettevõtlusalaste otsuste tegemisse kõigil tasanditel. Tuginedes juba tehtud tööle,⁷⁴ töötab komisjon 2021. aastal välja meetodid, kriteeriumid ja standardid elurikkuse, selle teenuste, väärtuste ja kestliku kasutamise põhiomaduste kirjeldamiseks.

Need hõlmavad **toodete ja organisatsioonide keskkonnajalajälje mõõtmist**, sealhulgas olulusringil põhinevate lähenemisviiside kasutamine ja looduskapitali arvestamine. Sellega seoses toetab komisjon rahvusvahelise looduskapitali arvestamise algatuse loomist.

3.3.4. Teadmiste, hariduse ja oskuste parandamine

Elurikkuse vähenemise vastane võitlus peab tuginema usaldusväärsetele teadusuuringutele. Parimate andmete kogumiseks ja parimate looduspõhiste lahenduste väljatöötamiseks on tähtis investeerida teadusuuringutesse, innovatsiooni ja

⁷² Vt [ELi kestliku tegevuse taksonoomia](#).

⁷³ Maailma Looduse Fond (2019), [The Nature of Risk - A Framework for Understanding Nature-Related Risk to Business](#).

⁷⁴ [SWD\(2019\) 305](#).

teadmistevahetusse. Teadusuuringud ja innovatsioon võimaldavad katsetada ja arendada meetodeid, millega eelistada nn hallidele lahendustele keskkonnahoidlikke lahendusi, ning aitavad komisjonil toetada investeerimist looduspõhistesse lahendustesse, näiteks vanades tööstuspiirkondades, väikese sissetulekuga või katastroofi piirkondades.

Uuel oskuste tegevuskaval on keskne roll üleminekul rohemajandusele ja võitluses elurikkuse vähenemise vastu, arvestades et selles on erilist tähelepanu pööranud töajõu koolitamisele ja ümberõppele paljudes sektorites.

Tulevane programm „Euroopa horisont“ sisaldab elurikkust käsitlevat ja suuremat rahastamist hõlmavat **pikaajalist strateegilist teadusuuringute kava**, sealhulgas teaduspoliitilist mehhanismi teadusuuringutel põhinevate võimaluste leidmiseks, et kiirendada elurikkusega seotud kohustuste täitmist. Programmi „Euroopa horisont“ missioonid⁷⁵ aitavad märkimisväärselt kaasa teadmislünkade täitmisele ja lahenduste leidmisele, et parandada ökosüsteemide seisundit ja nende panust inimeste tervisesse.

Samal ajal edendab ja hõlbustab komisjon partnerlussuhteid, sealhulgas sihtotstarbelist elurikkuse partnerlust, et luua sild teadlaste, poliitikute ja praktikute vahel ning muuta looduspõhised lahendused kohapeal reaalsuseks. Tihedas koostöös Euroopa Keskkonnaametiga asutab komisjon 2020. aastal **elurikkuse teadmuskeskuse**. Keskus i) jälgib ja hindab ELi ja tema partnerite edusamme, sealhulgas elurikkusega seotud rahvusvaheliste õigusaktide rakendamisel; ii) edendab koostööd ja partnerlust, sealhulgas kliimat ja elurikkust uurivate teadlaste vahel ning iii) toetab poliitikameetmete väljatöötamist. Lisaks toetab komisjon varasemast rohkem valitsustevahelist bioloogilist mitmekesisust ja ökosüsteemi teenuseid käsitlevat teaduslik-poliitilist platvormi.

Selleks et aidata lõimida elurikkuse ja ökosüsteemidega seotud teemad kooliprogrammidesse, kõrgharidusse ja kutseõppesse, esitab komisjon 2021. aastal ettepaneku nõukogu soovitusel kohta, milles käsitletakse koostööd **keskkonnasäästlikkuse alase hariduse** vallas. Selles antakse koolidele ja õpetajatele suuniseid selle kohta, kuidas teha koostööd ja vahetada liikmesriikide vahel kogemusi elurikkusega seotud teemade õpetamisel. Samuti teeb komisjon kättesaadavaks abimaterjalid ja hõlbustab heade tavade jagamist ELi õpetajakoolituse programmide võrgustikes.

4. EUROOPA LIIDU TEGEVUS AMBITSIOONIKA ÜLEILMSE ELURIKKUSE TEGEVUSKAVA NIMEL

Elurikkus on ELi välistegevuse prioriteet ja ÜRO kestliku arengu eesmärkide saavutamiseks tehtavate jõupingutuste lahutamatu osa. See lõimitakse ELi roheline kokkuleppe diplomaatia ja tulevaste roheline liitude kaudu kõikidesse kahe- ja mitmepoolsetesse kokkulepetesse⁷⁶. Komisjon teeb tihedat koostööd Euroopa Parlamendi ja liikmesriikidega, et tagada ELi kõrged eesmärgid ja koondada kõik jõupingutused maailma elurikkuse heaks.

⁷⁵ Programmi „Euroopa horisont“ missioonid: [Adaptation to climate change including societal transformation](#) (Kliimamuutustega, sealhulgas ühiskondlike muutustega kohanemine), [Healthy oceans, seas coastal and inland waters](#) (Puhtad ookeanid, mered, ranniku- ja siseveed), [Climate-neutral and smart cities](#) (Kliimanetraalsed ja nutikad linnad), [Soil health and food](#) (Mulla seisund ja toit).

⁷⁶ Rohelised liidud hõlmavad koostööd partnerriikidega Aafrikast ja mujalt, et rakendada Euroopa rohelist kokkulepet.

4.1. Kõrgemate eesmärkide seadmine ja suuremate kohustuste võtmine üleilmsel tasandil

Elurikkuse kaitsmine on üleilmne ülesanne ja järgmine kümnend on siin otsustava tähtsusega. ÜRO bioloogilise mitmekesisuse konventsiooni raames tehtud üleilmsed jõupingutused on olnud suures osas ebapiisavad. Loodusega seotud küsimustes ei saa lubada poolikuid meetmeid ega madalaid eesmärke.

Seda silmas pidades on EL valmis juhtima kõiki jõupingutusi – tehes **elurikkuse valdkonnas kõrgeid sihte seadva koalitsiooni** raames koostööd sarnaselt mõtlevate partneritega –, et leppida eelseisval bioloogilise mitmekesisuse konventsiooni osaliste 15. konverentsil kokku ambitsioonikas uus üleilmne raamistik 2020. aasta järgseks ajaks.

Käesolevas strateegias pakub komisjon välja kaugeleulatuvad kohustused, mille EL peaks välja käima. EL peaks ka toetama kogu maailmas valitsusi ja sidusrühmi, et need seaksid märkimisväärselt kõrgemaid eesmärke ja tugevdaksid oma tegevust.

Komisjoni ettepaneku kohaselt peaks EL tagama, et 2020. aasta järgne üleilmne raamistik sisaldab vähemalt järgmisi elemente:

- elurikkuse üldeesmärgid aastaks 2050 kooskõlas ÜRO kestliku arengu tegevuskavaga aastani 2030 ja ÜRO visiooniga elada loodusega kooskõlas. Eesmärk peaks olema tagada, et 2050. aastaks on **kõik maailma ökosüsteimid taastatud, vastupanuvõimelised ja piisavalt kaitstud**. Maailm peaks omaks võtma netotulu põhimõtte, et loodusele antakse rohkem tagasi kui võetakse. Maailmas tuleks võtta kohustus vältida liikide väljasuremist inimtegevuse tõttu vähemalt seal, kus see on võimalik;
- ambitsioonikad **üleilmsed eesmärgid 2030. aastaks, mis on kooskõlas** käesolevas strateegias esitatud **ELi kohustustega**. Eesmärgid peaksid võimaldama selgelt käsitleda elurikkuse vähenemise põhjuseid ning olema konkreetsed, mõõdetavad, teostatavad, asjakohased ja ajaliselt piiritletud;
- palju **rangem rakendamis-, seire- ja läbivaatamisprotsess**. Konventsiooniosalised peaksid vaatama 2021. aasta lõpuks läbi oma riiklikud elurikkuse strateegiad ja tegevuskavad või vähemalt esitama riiklikud kohustused kõige olulisemate eesmärkide saavutamiseks. Eesmärkide saavutamisel tehtud edusammude hindamiseks tuleks kehtestada **korrapärane läbivaatamistsükkel**, mis võimaldab vajaduse korral meetmeid kiirendada. Läbivaatamine peaks põhinema sõltumatul teaduspõhisel puudujääkide analüüsil ja prognoosimisprotsessil, ning kasutada tuleks kõigi osaliste ühiseid põhinäitajaid;
- **tugiraamistik** eesmärkide saavutamiseks sellistes valdkondades nagu rahastamine, suutlikkus, teadusuuringud, innovatsioon ja tehnoloogia;
- elurikkusega seotud geneetiliste ressursside kasutamisest saadava tulu **õiglane ja erapooletu** jaotamine;
- **võrdsuse põhimõte**, mis hõlmab põlisrahvaste ja kohalike kogukondade õiguste austamist ning nende täielikku ja tulemuslikku osalemist. Tuleks rakendada kaasavat lähenemisviisi, mille kohaselt on osalema kaasatud kõik sidusrühmad,

sealhulgas naised, noored, kodanikuühiskond, kohalikud ametiasutused, erasektor, akadeemilised ringkonnad ja teadusasutused.

4.2. Välistegevuse kasutamine ELi eesmärkide edendamiseks

4.2.1. Ookeanide rahvusvaheline majandamine

Kooskõlas rahvusvahelise ookeanide majandamise tegevuskavaga⁷⁷ toetab EL **mere elurikkust väljaspool riiklikku jurisdiktsiooni olevatel aladel** käsitleva ambitsioonika õiguslikult siduva kokkuleppe sõlmimist 2020. aasta lõpuks. Sellega tuleb kehtestada selged üleilmsed menetlused avamerel asuvate ökoloogiliselt esinduslike merekaitsealade kindlakstegemiseks, määramiseks ja tulemuslikuks haldamiseks. Kokkulepe tuleks ratifitseerida ja seda tuleks rakendada võimalikult kiiresti.

EL peaks samuti kasutama kogu oma diplomaatilist mõjujõudu ja väljapoole suunatud tegevust, et aidata saavutada kokkulepe kolme suure **merekaitseala loomiseks Lõuna-Jäämeres**⁷⁸. Neist kahe –Ida-Antarktika ja Weddelli mere kaitseala – loomise ettepaneku üks esitaja oli ka EL. Kui kokkulepe saavutatakse, oleks see üks ajaloo suurim looduskaitsealane kokkulepe.

Jätkatakse koostööd partnerriikide ja piirkondlike organisatsioonidega, et kehtestada meetmed tundlike mereökosüsteemide ja -liikide kaitsmiseks ja kestlikuks kasutamiseks, sealhulgas väljaspool riiklikku jurisdiktsiooni olevatel aladel, keskendudes paikadele, kuhu on koondunud merekeskkonna elurikkus. EL peaks toetama väikesi arenevaid saareriike ja teisi asjaomaseid partnerriike, et need osaleksid piirkondlike ja üleilmsete organisatsioonide ja organite kohtumistel ning täidaksid asjakohaseid rahvusvahelisi kohustusi ja eeskirju.

EL rakendab **nulltolerantsi ebaseadusliku, teatamata ja reguleerimata kalapüügi** suhtes ning võitleb üleüldiselt vastu, sealhulgas WTO läbirääkimistel, mille eesmärk on sõlmida **üleilmne kokkulepe kahjulike kalandustoetuste keelamiseks**.

Rahvusvahelistel läbirääkimistel peaks EL toetama seisukohta, et meremineraalide kaevandamine rahvusvahelises merepõhjas ei saa alata enne, kui on piisavalt uuritud **süvamerekaevandamise mõju** merekeskkonnale, elurikkusele ja inimtegevusele, kui ohtudest on aru saadud ning kui tehnoloogia ja tegevustavade puhul on tõestatud, et need ei kahjusta tõsiselt keskkonda, kooskõlas ettevaatuspõhimõtte⁷⁹ ja Euroopa Parlamendi üleskutsega⁸⁰. Samal ajal jätkab EL süvamerekaevandamise mõju ja keskkonnahoidlikke tehnoloogialahendusi käsitlevate teadusuuringute rahastamist. Lisaks peaks EL toetama suuremat läbipaistvust rahvusvahelistes organisatsioonides, näiteks Rahvusvahelises Süvamerepõhja Organisatsioonis.

4.2.2. Kaubanduspoliitika

Kaubanduspoliitika toetab aktiivselt ökoloogilist üleminekut ja on selle osa. Seda silmas pidades tagab komisjon kõigi kaubanduslepingute elurikkust käsitlevate sätete

⁷⁷ [Rahvusvaheline ookeanide majandamine: meie ookeanide tulevikku hõlmav kava](#) (JOIN (2016) 49 final).

⁷⁸ [Antarktika vete elusressursside kaitse komisjoni](#) tegevuse raames.

⁷⁹ ELi toimimise lepingu artikli 191 lõike 2 kohaselt on liidu keskkonnapoliitika eesmärk saavutada kaitstuse kõrge tase ja see poliitika põhineb ettevaatuspõhisele.

⁸⁰ [Euroopa Parlamendi resolutsioon rahvusvahelise ookeanide majandamise kohta](#) (2017/2055(INI)).

täieliku rakendamise ja täitmise tagamise, sealhulgas ELi kaubandusvaldkonna juhtiva järelevalveametniku toel. Komisjon hindab paremini kaubanduslepingute mõju elurikkusele, ning võtab vajaduse korral järelmeetmeid kehtivate ja uute lepingute elurikkust käsitlevate sätete tugevdamiseks. Komisjon esitab 2021. aastal ka seadusandliku ettepaneku ja muud meetmed, et vältida metsade hävitamise või nende seisundi halvenemisega seotud toodete laskmist ELi turule või see miinimumini viia⁸¹ ning edendada metsa säästvate toodete importi ja väärtusahelaid. Komisjon võtab mitu meetet, et **võidelda looduslike liikidega kaubitsemise vastu**. Selline kaubitsemine, mis soodustab liikide täielikku kadumist või väljasuremist, on maailma suuruselt neljas tulutoovaim must turg ja seda peetakse üheks zoonootiliste haiguste tekke põhjuseks. Sellise kaubitsemise väljajuurimine on vajalik nii inimkonna, majanduse kui ka keskkonna heaolu nimel.

Seda silmas pidades vaatab komisjon 2021. aastal läbi ELi looduslike liikidega kaubitsemise vastase tegevuskava ja esitab käesoleva aasta lõpus ettepaneku **karmistada veelgi ELi elevandiluukaubanduse eeskirju**. Komisjon uurib võimalust vaadata läbi keskkonnakuritegude direktiiv, sealhulgas laiendada selle kohaldamisala ning kehtestada kriminaalkaristuste liike ja tasemeid käsitlevad erisätted. Ta kaalub Euroopa Pettustevastase Ameti (OLAF) koordineerimis- ja uurimissuutlikkuse suurendamist, et teha liikmesriikide ja kolmandate riikidega koostööd ebaseadusliku kaubanduse ja ebaseaduslike toodete ühtsele turule sisenemise tõkestamiseks.

Komisjon jätkab koostööd partnerriikidega, et tagada sujuv ja õiglane üleminek, ning kasutab eelkõige kaubandusabi algatust tagamaks, et partnerid saaksid kasu elurikkust soodustavast kaubandusest.

4.2.3. Rahvusvaheline koostöö, naabruspoliitika ja ressursside kaasamine

Ambitsioonika 2020. aasta järgse üleilmse elurikkuse raamistiku loomine nõuab tihedamat koostööd partneritega, suuremat toetust ja rahastamist ning elurikkusele kahjulike toetuste järkjärgulist kaotamist. Viimase kümne aasta jooksul on EL ja selle liikmesriigid täitnud ühiselt oma kohustust **kahekordistada elurikkusega seotud tegevuse rahastamist arengumaades**⁸². EL soovib jätkata koostööd oma partneritega ja on valmis pärast 2020. aastat oma toetust veelgi suurendama. See moodustab osa ELi tegevusest, et elurikkust säilitada, taastada ja kestlikult kasutada ning lõimida see kõikidesse arengu- ja partnerluspoliitika valdkondadesse. Lisaks vähendab EL kogu maailmas survet elurikkusele, lõimides sidusa kestlikku arengut toetava poliitika kõikidesse oma poliitikavaldkondadesse. Kogu oma rahvusvahelises koostöös peaks EL edendama kestlikke põllumajandus- ja kalandustavasid ning maailma metsade kaitsmise ja taastamise meetmeid. Erilist tähelepanu pööratakse ka veevarude kestlikule majandamisele, kahjustatud maa taastamisele ning suure ökosüsteemiteenuste ja kliimamuutuste leevendamise potentsiaaliga elurikaste alade kaitsmisele ja taastamisele. Kaitstes paremini looduslikke ökosüsteeme ning karmistades looduslike liikidega kauplemist ja nende tarbimist, saame ka ennetada võimalikke tulevasi haigusi ja pandeemiaid ning suurendada neile vastupanu võimet. EL suurendab oma toetust

⁸¹ Kooskõlas komisjoni teatisega „[Ulatuslikumad ELi meetmed maailma metsade kaitseks ja taastamiseks](#)“ (COM (2019) 352).

⁸² Sealhulgas rahvusvaheline rahastamine, kui elurikkuse kaitse on põhieesmärk või oluline teisene eesmärk, kooskõlas bioloogilise mitmekesisuse konventsiooni osaliste 11. konverentsi otsusega ([CBD COP11 Decision XI/4](#)) ning ELi ja liikmesriikide finantsaruannetega, mis esitati elurikkuse konventsiooni raames 2015. ja 2018. aastal.

üleilmsetes jõupingutustes rakendada **terviseühitsuse põhimõtet**,⁸³ millega tunnistatakse olemuslikku seost inimeste tervise, loomatervise ning tervisliku ja vastupanuvõimelise looduse vahel.

EL suurendab toetust partnerriikidele kogu maailmas, et saavutada uued üleilmsed eesmärgid ning võidelda keskkonnakuritegevuse vastu ja elurikkuse vähenemise põhjustega. Aafrikas käivitab EL algatuse „**NaturAfrica**“, et kaitsta elusloodust ja olulisi ökosüsteeme ning pakkuda samal ajal kohalikele elanikele tegevusvõimalusi rohelistes sektorites. Sarnased projektid töötatakse välja ka muude piirkondade jaoks. EL toetab ka Lääne-Balkani riike ja ELi naaberriike nende jõupingutustes elurikkuse kaitsmisel.

Kogu oma tegevusega tugevdab EL **seoseid elurikkuse kaitse ning inimõiguste**, soolise võrdõiguslikkuse, tervishoiu, hariduse, konfliktitundlikkuse, õigustel põhineva lähenemisviisi, maaomandi ning põlisrahvaste ja kohalike kogukondade rolli vahel..

Osana oma üleilmsest tegevusest edendab EL elurikkuse koalitsioone partnerite ja kodanikuühiskonnaga kogu maailmas. Näiteks algatas komisjon 2020. aasta märtsis rahvusparkide, akvaariumide, botaanikaaedade, loomaaedade ning teadus- ja loodusmuuseumide **üleilmse elurikkuse koalitsiooni**, et aidata suurendada kogu maailmas teadlikkust elurikkuse kaitsmise ja toetamise vajadusest. Et aidata arendada 2020. aasta järgset raamistikku, kaalub komisjon muude kõrgeid sihte seadvate koalitsioonide loomist või selliste koalitsioonidega liitumist.

5. KOKKUVÕTE

Elurikkuse kaitsmine ja taastamine on ainus viis, kuidas säilitada Maal inimelu kvaliteet ja järjepidevus. Käesolevas strateegias kavandatud kohustused sillutavad teed ambitsioonikatele ja vajalikele muudatustele, millega tagatakse praeguste ja tulevaste põlvkondade heaolu ja majandusliku jõukuse tervislikus keskkonnas. Nende kohustuste täitmisel võetakse arvesse sektore, piirkondade ja liikmesriikide mitmekesiseid probleeme ning tunnistatakse vajadust tagada sotsiaalne õiglus, erapooletus ja kaasatus vastavalt Euroopa sotsiaalõiguste sambale; nende täitmine nõuab ELilt, selle liikmesriikidelt, sidusrühmadelt ja kodanikelt vastutustunnet ja ühist tugevat jõupingutust.

Komisjon kutsub Euroopa Parlamenti ja nõukogu üles kiitma käesolev strateegia heaks enne bioloogilise mitmekesisuse konventsiooni osaliste 15. konverentsi. Selleks et tagada täielik poliitiline vastutus strateegia rakendamise eest, teeb komisjon ettepaneku luua nõukogus ja Euroopa Parlamendis alaline edusamme jälgiv organ, kes vaatab strateegia läbi 2024. aastal, et hinnata edusamme ja seda, kas strateegia eesmärkide saavutamiseks on vaja võtta lisameetmeid.

⁸³ <https://www.who.int/features/qa/one-health/en/>.